

FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de
Voedselketen en Leefmilieu
Eurostation,
Victor Hortaplein, 40 bus 10,
1060 Brussel
Pierre Biot, Tel 02/524 96 16
Pierre.biot@health.fgov.be

BESTEK nr. CES-2007-01

ONDERHANDELINGSPROCEDURE ZONDER VOORAFGAANDE BEKENDMAKING VOOR HET
UITWERKEN VAN EEN INSTRUMENT OM HET BINNENMILIEU TE EVALUEREN EN HET
OPVOLGEN EN UITWERKEN VAN DE PERMANENTE COMMUNICATIE VOOR DE STUDIE
"CRECHES" VOOR REKENING VAN DE FEDERALE STAAT, DE VLAAMSE, DE FRANSE EN DE
DUITSE GEMEENSCHAP, DE GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE, DE
FRANSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE, HET VLAAMSE GEWEST, HET WAALSE GEWEST EN
HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

1 ALGEMENE BEPALINGEN.

1.1 INLEIDING

Het woord "crèche" wordt in dit bestek gemakshalve gebruikt en komt overeen met de "collectieve opvangvoorzieningen" zoals beschreven in de officiële teksten van Kind en Gezin en het ONE.

1.2 VOORWERP EN AARD VAN DE OPDRACHT.

De onderhavige opdracht betreft het uitwerken van een instrument om het binnenmilieu te evalueren en het opvolgen en uitwerken van de permanente communicatie van de studie "crèches", zoals beschreven in de technische voorschriften onder punt 2.

Dit is een opdracht voor een globale prijs zodat de opgegeven forfaitaire prijs het geheel van de prestaties dekt (K.B. 8 januari 1996, art. 86).

1.3 DUUR VAN DE OVEREENKOMST.

Het contract begint te lopen daags na de kennisgeving van de opdracht en dient hoe dan ook uiterlijk tegen 30 september 2008 te zijn beëindigd.

2 TECHNISCHE VOORSCHRIFTEN.

2.1 INLEIDING

Het woord "crèche" wordt in dit bestek gemakshalve gebruikt en komt overeen met de "collectieve opvangvoorzieningen" zoals beschreven in de officiële teksten van Kind en Gezin en het ONE.

2.2 MOTIVERING

In tegenstelling tot wat de meeste mensen denken kan de binnenlucht ernstiger verontreinigd zijn dan de buitenlucht. Bovendien brengen we gemiddeld meer dan 85% van ons leven door in een binnenmilieu en is de kwaliteit hiervan in belangrijke mate bepalend voor een goede gezondheid. In vele recente wetenschappelijke en Europese beleidsteksten wordt gemeld dat het belang van het binnenmilieu voor een goede volksgezondheid in een recent verleden vaak werd onderschat door de overheid. Met een beter wetenschappelijk inzicht stijgt eveneens het besef dat het verbeteren van de kwaliteit van het binnenmilieu een belangrijke positieve impact kan hebben op de volksgezondheid. In een Amerikaans rapport wordt aangetoond dat investeringen in een beleid met als resultaat een verbeterde kwaliteit van de binnenlucht zich terugverdienen door de gedaalde kosten m.b.t. gezondheidszorg en door de verbeterde productiviteit op de werkvloer.

De problematiek van de binnenmilieuvervuiling is niet via een eenzijdige aanpak te benaderen. Zowel de verdeling van de bevoegdheden tussen de federale staat en de verschillende gemeenschappen en gewesten, alsook de diversiteit van de gezondheidsschadende factoren en mogelijke bronnen vereisen een gecoördineerde aanpak.

Enkele jaren geleden startte de samenwerking rond milieu en gezondheid in het kader van het Nationaal Actieplan Milieu en Gezondheid (National Environment Health Action Plan – NEHAP www.nehap.be). Dit is een gezamenlijk plan van alle gewesten, gemeenschappen en de federale overheid. Het fungeert als referentiekader dat alle acties op gebied van milieu en gezondheid bundelt.

In de Europese strategie milieu en gezondheid wordt aangegeven dat er o.a. werk dient te worden gemaakt van de vermindering van de blootstelling aan pollutanten via het binnenmilieu. In het Europees actieplan milieu en gezondheid 2004-2010, dat uitvoering geeft aan de strategie, wordt het verbeteren van het binnenmilieu uitgewerkt onder actie 12.

Verder geeft het 'Children Environment Action Plan for Europe' (CEHAPE), aangenomen op de WHO-Conferentie in Boedapest, de doelstelling aan om ademhalingsziektes die veroorzaakt worden door buiten- en binnenluchtvervuiling te voorkomen en te verminderen, o.a. door strategieën voor binnenluchtkwaliteit op te zetten, rekening houdend met de specifieke noden van kinderen als kwetsbare groep. De oorsprong van het project kadert dan ook in het Belgische "Children's Environment and Health Action Plan" (CEHAP)

2.3 DOELSTELLINGEN

De algemene doelstellingen van het werk van de contractant bestaan erin de problemen m.b.t. het binnenmilieu van de crèches te identificeren, concrete oplossingen aan te reiken om hieraan te verhelpen en ondubbelzinnig met de bevoegde instanties te communiceren tijdens de gehele duur van het project.

De doelstellingen van de contractant omvatten meer in het bijzonder:

- De negatieve impact van het binnenmilieu in crèches op de gezondheid van de kinderen te verminderen.
- De sensibilisatie en de preventie rond binnenhuisvervuiling te stimuleren in de leefomgeving van jonge kinderen.
- Ondersteuning van de samenwerking binnen een concreet project tussen Kind & Gezin en het ONE rond de kwaliteit van het binnenmilieu in de crèches en de gezondheid van de kinderen.

Deze doelstellingen moeten worden verwezenlijkt met strikte inachtneming van:

- De organisatie en de werkingsregels van Kind en Gezin en het ONE
- Het motiveren van de teams in de crèches via het adequaat informeren van die teams, zowel bij het begin als op het einde van de studie, alsook via een regelmatige follow-up.
- De beslissingen van de Stuurgroep

2.4 BESCHRIJVING EN VERDERE AANPAK

Het project bestaat uit 2 complementaire taken:

In een eerste deel zal een instrument worden ontwikkeld dat zal worden voorgelegd aan de directies en de organiserende besturen van de erkende en 'goedgekeurde' crèches en dat een evaluatie van het binnenmilieu van de crèche moet toelaten. Dit instrument zal met name een vragenlijst omvatten die op basis van observatie bepaalde problemen moet identificeren en deze, waar mogelijk, in een aantal stappen van de studie praktisch helpt op te lossen met een geschikte communicatie.

In een tweede deel wordt een begeleiding voorzien van alle erkende en 'goedgekeurde' crèches om het doel en het correcte gebruik van het instrument uiteen te zetten en om de directies van de crèches te sensibiliseren rond het thema 'binnenmilieu en gezondheid'. Deze begeleiding zal gebeuren door de verantwoordelijken van de verschillende crèches samen te brengen volgens regio, in informatiesessies.

Alle resultaten van de evaluatie zullen worden gecentraliseerd en geanalyseerd. Deze resultaten zullen worden gecommuniceerd aan alle deelnemende crèches met het oog op de praktische oplossingen van de geconstateerde problemen. In deze fase blijft een ondersteuning van de deelnemende crèches cruciaal.

Het totaal aantal te bevragen/en te begeleiden crèches bedraagt 600. De helft van deze crèches staat onder toezicht van het ONE, de andere helft staat onder toezicht van Kind & Gezin. De 600 te bevragen crèches worden eveneens geselecteerd op basis van statistisch relevante criteria zoals het aantal kinderen per crèche en de geografische spreiding.

De volgende stappen moeten gebeuren:

2.4.1 De ontwikkeling van het instrument

De ontwikkeling van een lijst met zichtbare elementen die wijzen op potentiële problemen in het binnenmilieu van de crèches met het oog op de auto-evaluatie van de crèches door de verantwoordelijken. Die lijst zal de structuur verschaffen voor de zelfevaluatie-vragenlijst die door schriftelijke en/of visuele informatie moet worden ondersteund, zodat de vragenlijst gemakkelijk in te vullen is en ook voor de opleiding van het deelnemend personeel interessant is.

Voor het opstellen van die lijst dienen op niet-limitatieve wijze volgende documenten en informatie in aanmerking te worden genomen :

- Wonen en Gezondheid. K. De Schrijver et al. 2de editie. Vlaamse Gezondheidsinspectie, domein Milieu en Gezondheid. D/2003/3241/107
- TNO rapport "Milieu en Gezondheid 2001: Overzicht van risico's doelen en beleid". <http://www.intro.tno.nl>
- Guidelines for Air Quality, WHO, Geneva 1999, p 47-53 www.who.int
- Slob R. (1996) Handboek binnenmilieu, GG en GD, Amsterdam, ISBN 0-8493-8846-5.
- American Lung Association, Environmental Protection Agency, Consumer Product Safety Commission and American Medical Association, Indoor Air Pollution, an introduction for health professionals. <http://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/00001566.htm>
- Journal of Environment Monitoring, Volume 5, nr. 5, mei 2004, p 43N)66N, 375-512, www.rsc.org/jem
- D. Crump et al. A protocol for the assessment of indoor air quality in homes and office buildings. BRE report nr. 450 and ISBN 1 86081 5901. 2002
- Evaluation des pollutions intérieures dans les milieux d'accueil de la petite enfance en province de Hainaut. Roger M., Servais D. et le Dr Noel E.. Institut Provincial d'Hygiène en de Bactériologie.
- Etude pilote de la Pollution Intérieure dans les Milieux d'accueil de la Petite Enfance en Région de Bruxelles Capitale, Cellule Régionale d'Intervention en Pollution Intérieure (CRIPI) – 2006 & 2007.
- Brochure de la Région wallonne : « Il était une fois ma chambre, mon univers, ma santé » ; http://www.ceres.fapse.ulg.ac.be/productions_machambre.html
- Handbook of case studies related to CEHAP : http://www.euro.who.int/childhealthenv/Policy/20040602_1
- 4th International Conference of Children's health and the environment, book of abstracts, Journal of Polish Society of Environmental Medicine 2007 Vol 10 n°1 supplement 1 – ISSN 1505-7054

Mogelijke thema's worden in de tabel hieronder opgesomd (de lijst is niet exhaustief) :

Chemische factoren	Fysische factoren	Biotische factoren
Acetaldehyd	Temperatuur (zomer – winter)	Huistofmijt
Asbest	Tocht (zomer – winter)	Kakkerlakken
Benzeen	Ventilatie (zomer – winter)	Micro-organismen
Formaldehyde	Relatieve vochtigheid	Mijten
Koolstofmonoxide (CO)	Verlichting	Ratten en muizen
Koolstofdioxide (CO₂)	Geluid	Schimmels

Ozon	Aanwezigheid van kwikthermometers	
Stikstofdioxide (NO₂)	Boilertemperatuur (risico op aanwezigheid van de legionellabacterie)	
Tertrachloorethyleen		
Tolueen		
Trichloorethyleen		
VOS		
PM2,5 – PM10		
Biociden		
Desinfecterende producten		
Detergenten		
Lood (bv. oude afschilferende verf, waterleidingen)		

Uiteraard kan niet worden gevraagd naar de aanwezigheid van de chemische stoffen in het milieu, maar moet gevraagd worden naar de gebruikte materialen aanwezig in de leef- en rustruimtes. Wat betreft de fysische factoren zijn verschillen tussen winter en zomer enerzijds, en ochtend en avond anderzijds van belang.

Er dient tevens aan algemeen gedeelte te worden voorzien met vragen over de ligging van de crèche (stad, aan drukke straat, in groene omgeving,...), gemiddeld aantal kinderen aanwezig, aantal kinderen per dag aanwezig, systeem van verluchting en ventilatie,... In de vragenlijst dient eveneens te worden opgenomen wanneer veranderingswerken werden uitgevoerd (schilderen, nieuwe vloerbekleding,...).

De vragenlijst zou bovendien als basis kunnen gebruikt worden om later fysische, chemische en biologische analyses uit te voeren in een beperkt aantal deelnemende crèches naar het voorbeeld van de “groene ambulances”. Die analyses zouden de resultaten die werden verkregen via het instrument om het binnenmilieu te evalueren, moeten valideren, maar moeten vooral ook een reeks niet-zichtbare parameters signaleren die belangrijk zijn voor de kwaliteit van dit binnenmilieu.

2.4.2 Het uittesten van het instrument

De vragenlijst en de didactische ondersteuning ervan moeten in 6 crèches worden uitgetest (2 in het Vlaams Gewest, 2 in het Waals Gewest, en 2 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) alvorens tot alle crèches te worden uitgebreid. Die testfase moet leiden tot schriftelijke conclusies die aan de Stuurgroep moeten worden bezorgd op basis waarvan vragenlijst, opleiding en begeleiding kunnen worden verbeterd.

2.4.3 Opleiding en begeleiding van de crèches

Het begeleiden van de crèches is essentieel om dit project te laten slagen, zowel m.b.t. het correcte gebruik van het instrument, m.b.t. de sensibilisering rond binnenmilieu en gezondheid als m.b.t. het verstrekken van praktische informatie aan

de verschillende verantwoordelijken om eventuele problemen direct op te lossen dan wel via procedures die moeten worden vermeld.

Om deze begeleiding mogelijk te maken, worden informatiesessies georganiseerd per regio.

Kind & Gezin staat in voor de uitnodiging en de praktische organisatie van 2 infosessies in de Kind & Gezin academie te Brussel (één op een weekday en één op een zaterdag).

Voor de organisatie van de 9 informatiesessies van de crèches onder toezicht van ONE dient de contractant eveneens geen zalen te voorzien. De contractant staat wel in voor de inhoudelijke organisatie van de informatiesessies. Deze dienen minimaal te bestaan uit een theoretisch kader over het belang van een gezond binnenmilieu in de crèches, een uitleg van de vragenlijst, een voorstel van de didactische ondersteuning alsook een concrete toelichting over de studie

De verschillende documenten die de contractant moet opstellen, moeten via e-mail door de Stuurgroep worden goedgekeurd.

De informatie wordt via de eigen kanalen van Kind en Gezin en het ONE verspreid.

De contractant zou ook tijdens die periode aan het selectieproces van de fysische, chemische en biologische analyses en van de deelnemende crèches moeten deelnemen.

2.4.4 Auto-evaluatie van de crèches

Tijdens de periode van het invullen van de checklist dient een helpdesk te worden voorzien waar de verantwoordelijken van de verschillende crèches terecht kunnen met vragen (telefonisch en via internet).

2.4.5 Analyse van de resultaten van de vragenlijsten

De analysefase moet alle resultaten van de evaluatie, de identificatie van de terugkerende en belangrijkste problemen, het aanreiken van de praktische oplossingen (kostenraming volgens probleem, oplossingen verbonden met het gebruik van producten, bouwtechnische problemen en hun oplossingen, voorgestelde gedragswijzigingen,...) omvatten, waarbij ook didactische instrumenten moeten worden opgesteld aan de hand waarvan er binnen de crèches op doeltreffende wijze over die thema's kan worden gecommuniceerd.

2.4.6 Communicatiestrategie

Er moet een duidelijke communicatiestrategie worden bepaald naar de verschillende doelpublieken toe van voormelde studie. Communicatie is noodzakelijk bij het begin, tijdens en na het proces. Wat dit laatste betreft, moeten alle resultaten (met inbegrip van de fysische, chemische en biologische analyses), alsook duidelijke en praktische aanbevelingen binnen de termijnen en in de te bespreken format aan Kind & Gezin/het ONE, hun voogdijministers, de directies en het organiserend bestuur worden bezorgd na validering door de Stuurgroep. Kind & Gezin en ONE zijn bereid hun communicatiekanalen ter beschikking te stellen voor de uiteindelijke communicatie (website, vaktijdschrift, rondzendbrieven,...)

2.5 PLANNING

De studie moet onmiddellijk na toewijzing van het contract van start gaan.

De indicatieve planning is hieronder opgenomen. Deze kan worden gewijzigd om organisatorische redenen en overeenkomstig de beraadslagingen van de Stuurgroep.

1. Ontwikkeling van het instrument (half september tot half oktober 2007)
2. Testfase bij 6 crèches (half oktober tot half november 2007).
3. Omleiding en begeleiding van de crèches (infosessies volgens regio tussen december 2007 en januari 2008)
4. Auto-evaluatie van de crèches – contactpersoon ter ondersteuning beschikbaar (december 2007 en maart 2008)
5. Analyse van de resultaten van de vragenlijsten (april - mei 2008)
6. Ontwikkeling van een communicatiestrategie (mei-juni 2008)
 - a. Evaluatie en verslag van de resultaten (september 2008).
 - b. Verslag : analyses, identificatie van de belangrijkste en terugkerende problemen, aanreiken van praktische oplossingen (kostenraming volgens probleem, oplossingen verbonden met het gebruik van producten, bouwtechnische problemen en hun oplossingen, voorgestelde gedragswijzigingen, ...) (september 2008).
 - c. Begeleidingssessies omtrent de resultaten van de analyses en de praktische oplossing van de geïdentificeerde problemen (vergaderingen volgens regio tussen december 2007 en maart 2008)
 - d. Eindrapport met voorstelling van de werkwijze, de gevolgde methodologie, de resultaten en duidelijke aanbevelingen naar ONE en Kind & Gezin en naar de voogdijministers, de directies en het organiserend bestuur. (september 2008)

2.6 RAPPORTEN

Het eindrapport omvat de omschrijving van de doelstellingen, de oriënteringen, een beschrijving van de methodologie (en desgevallend van de wijzigingen die in de loop van de studie zijn aangebracht) alsook de resultaten van elk van de fasen die in de technische voorschriften zijn beschreven.

Er wordt een eindrapport samen met een PowerPoint-presentatie, allebei in het Nederlands en het Frans (elektronische versie en 3 exemplaren op papier) aan de Stuurgroep bezorgd, teneinde over te gaan tot de goedkeuring van de werkzaamheden.

Er moet tevens een synthese met de grote lijnen van het rapport (elektronische versie en 3 exemplaren op papier) in het Frans, in het Nederlands, in het Duits en het Engels worden afgeleverd.